

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Sanoma Media Finland ("SMF") kiittää mahdollisuudesta lausua oikeusministeriölle työryhmän mietinnöstä, joka sisältää ehdotuksen uudeksi valmiuslaiksi ("ehdotus").

SMF yhtyy laajasti Medialiiton lausunnossa esitettyihin kantoihin ja perusteluihin. Korostamme erityisesti toimituksellisen lähdesuojan ja kansalaisten oikeuden vastaanottaa tietoa merkitystä sekä riippumattoman uutismedian toimintavapautta poikkeusoloissa. Lisäksi painotamme tiedotusvälineiden roolin tunnistamista osana väestön tiedonsaannin turvaamista.

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonen menettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

26 § Viestinnän tehostaminen poikkeusoloissa ja tiedotusten julkaisuvelvollisuus

SMF pitää ehdotettua pykälää ja sen yksityiskohtaisia perusteluja kannatettavina. On olennaista, että poikkeusoloissa viranomaisella on kyky tiedottaa tehostetusti sekä huolehtia viestinnän oikea-aikaisuudesta ja saatavuudesta väestön tiedonsaannin turvaamiseksi. SMF kiittää erityisesti viittauksesta olemassa olevaan sääntelyyn (sähköisen viestinnän palveluista annettu laki, Yleisradiosta annettu laki ja sananvapauslaki) tiedotusvälineiden velvollisuuksista puhuttaessa. Lainsäädännön selkeyden ja yksinkertaisuuden vuoksi tämä on parempi ratkaisu, kuin kokonaan uusi sääntely.

SMF korostaa, että viranomaisviestinnässä tulee nimenomaisesti tunnistaa tiedotusvälineiden rooli osana väestön tiedonsaantia poikkeusoloissa.

27 § Valtionhallinnon viestinnän välitön johtaminen

Covid19-pandemian aikana tiedotusvälineiden tiedonsaannissa esiintyi puutteita. SMF katsoo, että poikkeusolojen kriisi- ja muu viestintä tulee rakentaa julkisuusperiaatetta korostaen. Tuemme Medialiiton ehdotusta lisätä 27 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin 26 §:ää vastaava kirjaus tiedotusvälineiden merkityksestä ja roolista väestön tiedonsaannin turvaamisessa myös tilanteissa, joissa valtionhallinnon viestinnän välitön johto keskitetään valtioneuvoston kanslialle.

SMF tukee viestinnän keskittämisen rajoittamista välttämättömyysperiaatteella ja tarkoitussidonnaisuudella. Lisäys, jolla keskittämisen aineellista ulottuvuutta rajataan nykyistä täsmällisemmin, on niin ikään kannatettava. Viestinnän keskittämisen riskit demokratian, median tiedonsaannin ja kansalaisten sananvapauden kannalta on tunnistettava kaikissa oloissa.

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SMF katsoo Medialiiton tavoin, että toimituksellinen lähdesuoja tulee ottaa huomioon myös 9 luvussa, koska lähdesuojan alaista tietoa voi siirtyä viranomaisille 58 §:n (tavaroiden luovutusvelvollisuus, ml. tietotekniset laitteet) ja 60 §:n (ohjelmiston tai tietojärjestelmän käyttöoikeuden luovutusvelvollisuus) kaltaisissa tilanteissa.

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

SMF korostaa Medialiiton huomiota siitä, että toimituksellinen lähdesuoja on voimassa myös poikkeusoloissa. SMF katsoo, että lähdesuoja tulee turvata nimenomaisin kirjauksin myös tämän luvun perusteluissa.

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kieltö) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

134 § Teleyrityksen velvollisuus asettaa tietyt palvelun käyttäjät etusijalle

SMF tukee Medialiiton ehdotusta, että 134 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin kirjataan selkeästi, että media-alaa (yksityisesti omistetut mediayhtiöt mukaan lukien) kuullaan ennakolta valtioneuvoston asetusta valmisteltaessa ja ennen sen antamista.

SMF korostaa, että uutistiedonvälityksen moniäänisyys on turvattava myös poikkeustilanteissa takaamalla useampien medioiden toimintaedellytykset. Uutistiedonvälityksen keskittyminen vain yhdelle toimijalle on riski median moniäänisyydelle, jonka toteutuminen on turvattava myös poikkeustilanteessa.

137 § Välttämättömien postipalvelujen turvaaminen

SMF pitää Medialiiton tavoin tärkeänä, että pykälässä ja/tai sen yksityiskohtaisissa perusteluissa mahdollistetaan painettujen sanomalehtien jakelun turvaaminen tilanteissa, joissa digitaalinen jakelu on osittain tai kokonaan estynyt. Kyse on kansalaisten tiedonsaannin varmistamisesta poikkeusoloissa, jolloin painetulla sanomalehdellä voi olla keskeinen merkitys viranomais- ja uutistiedon välittämisessä.

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

147 § Valvovan viranomaisen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

SMF kannattaa Medialiiton esitystä lisätä uusi 3 momentti, jonka mukaan valvovalla viranomaisella ei ole oikeutta saada sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitettuun lähdesuojan piiriin kuuluvia tietoja. Ehdotetun lain tiedonsaantioikeuksien laajentaminen edellyttää, että lähdesuojan suoja varmistetaan nimenomaisesti lain tasolla, ei pelkästään lain esitöissä tai perusteluissa.

SMF korostaa, että lähdesuoja kuuluu perustuslaissa turvatun sananvapauden ytimeen ja sitä vahvistavat EU:n sääntely (eurooppalainen medianvapaussäädös 2024/1083) sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytäntö. Mahdolliset poikkeukset tulee arvioida perustuslain 23 §:n tiukkojen edellytysten mukaisesti ja rajata välttämättömään, Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden puitteissa.

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

SMF tukee Medialiiton ehdottamaa täsmennystä ennen hallituksen esityksen antamista 147 §:n sekä 9 ja 11 lukujen osalta siten, että lähdesuojan koskemattomuus ja mahdollisten poikkeusten rajaaminen välttämättömään ilmenevät yksiselitteisesti laista ja sen perusteluista. Mahdolliset rajoitukset tulee arvioida perusoikeusrajoituksia koskevien täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimusten mukaisesti sekä siten, että vähemmän puuttuvat keinot arvioidaan ensisijaisesti. Kuten Medialiittokin toteaa, perusoikeuksia ei tule poikkeusoloissakaan rajoittaa niin sanotusti varmuuden vuoksi.

SMF korostaa, että riippumattoman uutismedian toimintakyky on osa huoltovarmuutta ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Poikkeusoloissa median moniarvoisuus ja alueellinen tavoitavuus (myös painetut jakelukanavat) ovat keskeisiä tiedon saavuttavuudelle ja saavutettavuudelle.

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

-

Veranen Emilia
Sanoma Media Finland Oy

Yli-Hukkala-Siira Lotta
Sanoma Media Finland Oy